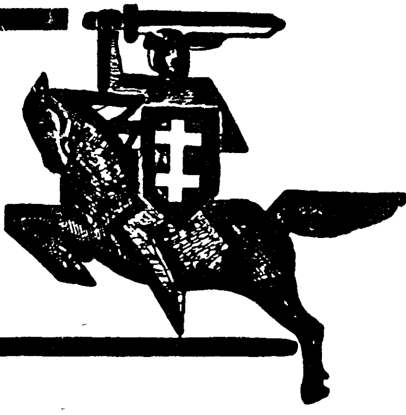
БАЦЬКАЎШЧЫНА

ЦАНА 50 Н. ФЭН. — PREIS 50 Pf.

ОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna“ („Das Vaterland“) (8) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verlag, G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14.

Цана: **Нямеччына** (іншыя эўрапэйскія краіны бяз Францыі й паўдзён-наамэрыканскія краіны): год — 12,5 н. м.; **ЗША** й **Канада:** год — 6,5 дал.; **Ангельшчына** й **Аўстралія:** год — 30 шыл.; **Францыя:** год – 12,5 н. ф. **Паўгода — палавіна пададзенае цаны. Перасылка лётніцкай поштай у ЗША й Канаду каштуе падвойна, у Аўстралію й краіны Паўднёвай Амэрыкі — патройна. Падвойныя нумары каштуюць падвойна.**

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna“, Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“ | DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“ | THE BELORUSSIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND“

№ 16 (600) — Каталіцкія Каляды 1962 — ГОД ВЫДАНЬНЯ 16

Вясёлых Каляд і шчасьлівага Новага Году!

КАЛЯДНАЕ ПАСЛАНЬНЕ

Яго Эксцэленцыі Япіскапа Часлава Сіповіча — Апостальскага Візытатара для Беларусаў-каталікоў

Дарагія браты у Хрысьце!

Каляднія сьвяты ськіроўваюць нашы думкі і нашы сэрцы ў Бэтлеем — месца нараджэньня Хрыста, і ў Беларусь — нашу дарагую Бацькаўшчыну.

Сьвятое Эвангельле паводля Лукаша ў простых словах апісвае адну з найвялікшых гістарычных падзеяў: «І сталася ў тыя дні. Выйшаў ад цэзара Аўгуста загад зрабіць сьпісак па ўсёй зямлі. Пайшоў таксама і Язэп з Галілеі, зь места Назарэту, у Юдэю, у места Давідава, называнае Бэтлеем, бо ён быў з дому і роду Давідавага, каб запісацца з Марыяю, заручанай зь ім жонкай, што была цяжарная. Калі-ж яны былі там, надыйшоў час радзіць Ей. І нарадзіла Сына свайго першароднага, і палажыла Яго ў жолаб, бо ня было ім месца ў заезьдзе.»

Каб усьведаміць сабе далейшыя выпадкі ў сувязі з народзінамі Хрыста, як сьпевы Анёлаў, прывітаньні бэтлеемскіх пастухоў, дары магаў з Усходу, падступныя інтрыгі Гэрада, трэба таксама ўсьведаміць тыя праўды аб новароджаным Дзіцяці, якія натхнёна пераказаў нам іншы эвангеліст, сьвяты Ян. Ён ня прыгадвае аб жолабе і аб пастухох, але ягоны геній сягае вышэй і адкрывае нам глыбейшыя праўды ўцелаўленьня Сына Божага. Ён кажа: «Напачатку было Слова і Слова было ў Бога, і Богам было Слова. Яно было ў Бога спакон вякоў. Усё празь яго сталася і безь яго нічога ня было. У ім жыцьцё было, і жыцьцё было сьвятлом для людзей. І Слова Целам сталася, і пасялілася між нас — поўнае ласкі і праўды.»

Калі мы зьбяром у адно ўсё тое, што Сьвятое Пісаньне мае аб Хрысьце, дык мы атрымаем гэтакі праўдзівы Яго малюнак: Хрыстос, прадсказаны прарокамі Мэсіяж-Збаўца, ёсьць другой Асобай Тройцы Сьвятой, які ў часох цэзара Аўгуста, калі ад імя Рымлянаў уладарыў жыдоўскай краінай Гэрад, нарадзіўся з Марыі Дзевы ў юдэйскім горадзе Бэтлееме.

Аб Хрысьце, калі Ён яшчэ быў дзіцяткам, пабожны старац Сімон казаў: «Сьвятло для асьветы паганаў, слава Ізраэля. Вось ляжыць Гэты на ўпадак і на паўсланьне многіх у Ізраэлю, і на знак, якому працівіцца будуць.»

Хрыстос быў ціхі, пакорны, бедны. Ён казаў аб самым Сабе: «Птушкі гнёзды маюць, лісіцы — норы, а Сын чалавечы ня мае дзе прыхіліць галаву.» Ён навучаў ня прымаючы заплаты. Ён лячыў раны душы й цела, Ён гарнуў да Сябе маленькіх дзетак, прыцягваў грэшнікаў і зьмяняў жыцьцёвы шлях вулічніцаў. Ён прайшоў праз гэты сьвет добра робячы ўсім, аднак Яго ўкрыжавалі.

Чаму? — пытаем. Дзе прычына гэтага злачынства?

У Бэтлееме праслаўлялі Анёлы, віталі сяляне-пастухі, прыносілі дары каралі Ўсходу, тады, калі яшчэ быў хілым дзіцяткам. Пасьля, калі зрабіў для сваіх суродзічаў-жыдоў, для цэлага сьвету ўсё магчымае і немагчымае — сьвет Яго ўкрыжаваў.

Чаму? — пытаем. Дзе прычына гэтага злачынства,

І адказваем: Хрыстос сваім жыцьцём і сваім навучаньнем паказваў новы для людзей — шлях, які вядзе чалавека да вечнага жыцьця, да вечнага шчасьця.

Шмат было да часоў Хрыста выдатных дзеячоў, філёзафаў. Не адзін зь іх пакінуў незацёрты да нашых часоў сьлед у гісторыі людзкіх дзеяў і людзкой думкі. Годзе тут прыгадаць такія імёны, як Будда, Канфуцы, Сакрат, Плятон ці Арыстоталь. Аднак ніводзін зь іх ня мог даканаць таго, што рабіў Хрыстос: Аздараўляў безнадзейна хворых, вызвольваў душы й целы з апутаньня злых духаў, уваскрошваў мёртвых. Будучы ціхім і пакорным сэрцам, адначасова прыклікаў да сябе ўсіх: «Прыйдзіце да Мяне ўсе, што працуеце і абцяжаныя. Я вас супакою». Ён так-жа казаў: «Хто ня возьме крыжа свайго штодзённага і ня пойдзе сьледам за Мной — ня ёсьць Мяне годны.»

Ніякі гвалт, ніякі бруд мінаючага часу ня мог заглушыць такіх словаў Хрыстовых: «Шчасьлівыя ўбогія духам, бо вашае ёсьць царства Божае; шчасьлівыя галодныя цяпер, бо вы насыцеціся; шчасьлівыя плачучыя сяньня, бо яны будуць пацешаныя; шчасьлівыя, калі зьненавідзяць вас людзі за Сына Чалавечага; любіце ворагаў вашых; будзьце міласэрдныя, як і Айцец ваш міласэрдны; не асуджайце і ня будзеце асуджаныя.»

Суродзічы Хрыста, хоць і мелі Майсея закон і кнігі прарокаў, заблыталіся ў фармалізьме вонкавым і не адрозьнівалі між чысьцінёй кубка, а чысьцінёй сэрца. Яны лятуцелі аб збаўцы наступніку пасаду ізраэлявага, што зьнішчыць мячом рымскія паганскія легіёны і адновіць блеск трону і славы Салямона і Давіда. І гэтыя лятуценьні зацьмілі ім ўсю веліч Хрыстовых Праўдаў, якія былі лекам на раны ня толькі хворай душы Ізраэля, але і ўсіх людзей, усіх краінаў.

Дарагія браты і сёстры Беларусы!

Магчыма некаторыя і з нас, асабліва тыя, якім доля-нядоля суліла цярністы шлях жыцьцёвы або тыя, якім доўгагадовая бязбожная прапаганда змагла падсекчы карэньне веры Хрыстовай, спатыкаюць сяньняшнія Каляды з апушчанымі вачыма, із зьбянтэжанай думкай і хворай душой. Памятайма! Ніхто, апрача Хрыста ня зможа даць душы сілы да змаганьня за запраўдную свабоду чалавека і цэлых народаў. Там, дзе замоўклі каляднія і вялікодныя званы — там убоства ганебна аслабла сілы цела і палёт духу.

Беларус, аднак, дзе-б ён ня быў, ня можа забыцца калядняй Куцьці свае вёскі. Ён носіць у сэрцы любоў да свае краіны, асабліва да сваіх цяжка цярпячых і працуючых братоў. Сяньня мы павінны злучыцца ўсе, як адна сям'я за адным калядні́м сталом. І нашым злучывам павінен быць той-жа Хрыстос, Які застаецца ў Сваёй праўдзе, Сваёй кресе, у Сваёй Царкве, у Сваіх Сьвятых Тайнах — Той-Самы, цяпер і навекі.

Жыве Хрыстос!
Жыве Беларусь!

† Ч. Сіповіч

Тытулярны біскуп Марыямітанскі Візытатар Беларусаў-каталікаў на чужыне.

ДА 600-га Н-РУ «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»

І ўсё-ж хутка мінае час. Здавалася-б, яшчэ ня так ужо й даўна «Бацькаўшчына» адзначала свой 100-ы нумар. У той час гэта была не абы-якая падзея, асабліва для тых, якія найлепш ведалі, як нараджаўся п е р ш ы нумар гэтае газэты. А ведалі гэта найлепш тыя — хто столькі энэргіі, вытрываласьці, дыпляматыі і зручнасьці прыклалі для таго, каб выйшаў гэты п е р ш ы н у м а р.

Дый ня толькі ініцыятары гэтага органу беларускай нацыянальна-вызвольнай думкі, але й шматлікія чытачы (хоць і ня ўсе) успрынялі ў той час з радасьцяй і энтузіязмам выхад у сьвет першага нумару беларускай эміграцыйнай газэты ў Нямеччыне.

Тыя часы напэўна прыгадвае яшчэ бальшыня нашых суродзічаў, што былі тады жыхарамі гэтак званых ДП лягераў —ці гэта было ў Рэгэнсбургу, Міхельсдорфе, Ватэнштэце, Остэргофэне, ці Шляйсгайме... І прыгадваюць напэўна тагачасную атмасфэру грамадзка-палітычнага жыцьця беларускае эміграцыі.

У той час ужо выдавалася пэўная колькасьць беларускіх часапісаў ратататарнай тэхнікай, якім, аднак, ня было суджанае доўгае жыцьцё. Усе чакалі на выхад першага нумару друкаванае газэты, хоць некаторыя, пасьля выхаду гэтага першага нумару, прадказвалі ёй такі-ж самы лёс, як і ратататарным часапісам. Мала таго, яшчэ перад гэтым некаторыя варажылі, ці наагул выйдзе гэты першы нумар, які патрабаваў столькі захадаў і розных фармальнасьцяў, каб паказацца ў сьвет.

Але гэта былі першыя цяжкія пасьляваенныя гады. Дзякаваць Богу мы іх пережылі, а на ўсё дрэннае ў іх, асабліва што тычыцца нашага тагачаснага грамадзка-палітычнага жыцьця, забудземся. Лепш трымаць у памяці сьвятлейшыя бакі тагачасных перажываньняў. І вось адным з такіх сьвятлейшых бакоў і было зьяўленьне «Бацькаўшчыны».

Сяньня, аглядаючыся назад і прыгадваючы тыя часы, трэба ўсё-ж аб'ектыўна сьцьвердзіць, што ў той незайздросны час у нас знайшліся запраўды ахвярныя людзі, якія аддавалі ўсё для беларускае справы і знайшліся шматлікія Беларусы, якія іхную ініцыятыву і працу дружна падтрымалі.

Дзякуючы такому настаўленьню нашых суродзічаў, выйшлі ня толькі першыя нумары газэты, але яна пачала выдавацца стала, хоць, праўда, часамі з пэўнымі перабоямі, якія не залежалі ні ад выдаўцоў, ні ад чытачоў (прыкладам, грашовая рэформа ў Нямеччыне, масавы выезд беларускіх эмігрантаў у Амэрыку і г. д.).

Мы не патрабуем тут дакладна апісваць і аналізаваць пройдзены шлях «Бацькаўшчыны». Яго ведае бальшыня нашых чытачоў. Зазначым толькі, што гэты шлях вельмі нагадвае жыцьцёвы шлях чалавека: мы бачым тут і весялейшыя моманты і цямнейшыя, нуднейшыя і цікавейшыя, спакойныя і больш напружаныя. «Бацькаўшчыну» крытыкавалі і хвалілі, ёй зайздросьцілі і ёй спачувалі, на яе нападалі і яе абаранялі, яе лаялі і ёю радваліся, адным словам — усяк бывала. І гэта зусім нармальна. Гэта шлях ня толькі «Бацькаўшчыны», але й кажнае дэмакратычнае газэты.

І вось, ідучы гэтакімі шляхамі — мы дасягнулі 600-га нумару. Праўда, у нармальных умовах, гэта, фактычна, нічога вялікага. Але ў эміграцыйных абставінах, у якіх выдаецца «Бацькаўшчына» — гэта ўжо запраўды веха, якую варта адзначыць. Трэба прыгадаць пры гэтай нагодзе і аб тэй выдавецкай дзейнасьці, якую праводзіла і вядзе «Бацькаўшчына» на працягу свайго існаваньня. Сяньня на полках дамашніх бібліятэчак беларускіх эмігрантаў ды ўва ўсіх важнейшых бібліятэках усяго сьвету можна пабачыць цэлы шэраг твораў беларускіх клясыкаў і эміграцыйных беларускіх пісьменьнікаў, выдадзеных «Бацькаўшчынай», ці пры ўдзеле «Бацькаўшчыны».

Прыняўшы ўсё гэта на ўвагу, «Бацькаўшчына» запраўды можа ганарыцца сваім пройдзеным шляхам і сваімі дасягненьнямі на гэтым шляху.

Спадзяючыся і на далейшую падтрымку нашых чытачоў і ўсяго беларускага грамадзтва на чужыне, якое, як мы ўжо згадвалі, у куды больш цяжэйшых умовах не пакінула «Бацькаўшчыны», мы верым, што і ў будучыні будзем мець падтрымку ўсяго нашага грамадзтва, ды што газэта і выдавецтва будзе й далей весьці карысную нацыянальную справу —выконваць сваё заданьне органу беларускай нацыянальна-вызвольнай думкі.

На заканчэньне мы складаем шчырую падзяку нашым чытачом, якія сваімі ахвярамі матар'яльна дапамагаюць выдаваць газэту, а ў першую чаргу, нашым супрацоўнікам і карэспандэнтам ды ахвярным прадстаўніком і кальпартэрам ўва ўсіх краінах сьвету.

Рэдакцыя «Бацькаўшчыны»

ЛІСТ ДА РЭДАКЦЫІ

ГОДНАСЬЦЬ А. УЛАДЫСЛАВА САЛАЎЯ

Ветліва прашу зьмясьціць у «Бацькаўшчыне» наступнае:

Гэтым маю вялікую радасьць паведаміць беларускаму грамадзтву, што вельмі паважаны Айцец Уладыслаў Салавей, ведамы беларускі сьвятар і дзеяч, за сваю пільную і заслужаную душпастырскую, харытатыўную ды культурную дзейнасьць узнагароджаны Апостольскім Рымскім пасадам годнасьцяй пратаерэя (монсіньёра) з правам нашэньня адпаведных сваёй годнасьці адзнакаў. Айцец пратаерэй Салавей зьяўляецца таксама маім прыватным сакратаром на час працы Сусьветнага Ватыканскага Сабору. Не сумлеваюся, што усе, хто меў нагоду знаць ці супрацоўнічаць з а. пратаерэям Салаўём, пажадаюць яму шмат гадоў далейшай плённай працы на Божую славу і славу нашай Бацькаўшчыны — Беларусі.

† Ч. СІПОВІЧ

Тытулярны біскуп Марыямітанскі Візытатар Беларусаў-каталікоў на чужыне

Удзел беларускіх каталіцкіх гіерархаў у XXI Соборы Каталіцкай Царквы

8 сьнежаня 1962 году ў Ватыкане закончыўся першы пэрыяд працы XXI Сабору Каталіцкай Царквы. Ягоныя ўдзельнікі разьехаліся па сваіх краінах, каб сабрацца на наступную сэсію ў верасьні 1962 году.

Удзельнік Сабору — беларускі каталіцкі япіскап, Яго Эксцэленцыя Часлаў Сіповіч, даў інтэрв'ю супрацоўнікам Беларускай Рэдакцыі Радыя «Свабода» аб ягоных уражаньнях зь першага пэрыяду працы Сабору.

Ніжэй зьмяшчаем крыху скарочаны тэкст гэтага інтэрв'ю.

Пытаньне: Ваша Эксцэленцыя. Што-б вы маглі нам расказаць аб працы XXI Сабору Каталіцкай Царквы, у якім Вы, як мы ўжо зазначалі, бярыцё ўдзел. Якія Вашыя агульня ўражаньні?

Адказ: Мне вельмі прыемна, што магу спаткацца з паважанымі працаўнікамі Радыя Свабода, а таксама цераз радыё падзяліцца думкамі й ўражаньнямі з дарагімі суродзічамі на Бацькаўшчыне.

Сабор ня ёсьць зьявішчам штодзённым, калі так можна высказацца. На працягу XX-ці стагодзьдзяў адбылося ўсяго толькі 20 сабораў. На цяперашнім, называным Ватыканскім другім, каторы з чаргі зьяўляецца XXI-м, ёсьць толькі адзін біскуп, каторы нядаўна адсьвяткаваў 100 гадоў жыцьця, які меў 7 год, калі распачаўся Першы Ватыканскі Сабор, у 1869 годзе. Так што можна сказаць — ніхто з сучасных каталіцкіх біскупаў ня браў удзелу ў апошнім Усяленскім Саборы, і ўсё што мы аб саборах знаем — знаем толькі зь гісторыі.

Сучасны Сабор шмат чым розьніцца ад папярэдніх. Розьніцы датычаць як вонкава-арганізацыйных формаў, так і ягонага зьместу. Коратка скажам аб гэтых розьніцах. XXI Сабор — Ватыканскі II — перавышае лікам удзельнікаў усе папярэднія Саборы. Калі на Першым Ватыканскім саборы было ўсяго толькі каля 700 царкоўных дастойнікаў, то на гэтым Саборы ёсьць каля 2 тысячы з паловай. Іншай характэрнай адзнакай гэтага Сабору ёсьць ягонае сусьветнасьць. Даслоўна няма тэй краіны ці народу, ад якога ня было-б гіерарха на Саборы. Пэўна-ж, тут трэба зрабіць засьцярогу адносна тых краінаў, дзе вядзецца прасьлед рэлігіі яўны або скрыты. У гэтым аднак выпадку віна падае не на Царкву, якая запрасіла сваіх біскупаў, у тым ліку й з-паза зялезнай заслоны, але на тыя рэжымы, што не саромяцца называць сябе прагрэсыўнымі.

Працы Сабору вядуцца ў аднэй з найбольшых на сьвеце і ў аднэй з найпрыгажэйшых сьвятыняў — у Базыліцы сьв. Пётры ў Рыме, дзе на кажным кроку сустракаецца творы такіх волатаў-мастакоў, як Міхэль Анджэлё, Рафаэль, Бэрніні, Леонардо да Вінчы і шмат іншых. Тэхнічна ўсё так ўладжана, што няма ніякай цяжкасьці празумевацца з сабой, чуць адзін другога пры наяўнасьці трох тысяч асоб адначасова. Варта, хіба, таксам аўспомніць і аб той машыне, адумыслова прыгатаванай, каб аблічаць галасы, — якая на працягу некалькі хвілін падае вынікі тысячы тысяч галасоў.

Цяпер мы скажам аб важнейшай справе — аб мэце Сабору. Мэтай кажната Сабору, а тым самым Ватыканскага II-га, ёсьць праверка дзеяньня Царквы ў сьвеце. Дзеля таго, што Царква цесна зьвязана з умовамі часу, у якіх існуе і ў якіх павінна выконваць вызначаную ей Хрыстом місію, важным ёсьць дзейнікам, найбольш адказным у Царкве, абгаварыць супольна розныя праблемы. Хоць ў Каталіцкай Царкве няма розьніцаў адносна веры — вялізарныя аднак паўстаюць праблемы, ці то ў захаваньні веры ў пэўных краінах або ў пашырэньні, ці ўзмацненьні. Пасьля двухмесячных нарадаў і дыскусіяў, якія адбыліся ў найбольш шчырай атмасфэры, пры захаваньні поўнай свабоды высказаваньняў айцамі Сабору сваіх поглядаў, трэба сьцьвердзіць еднасьць усіх айцоў адносна фундаментальных праўдаў веры і адзінакавасьць думкі адносна таго, каб гэту веру ажывіць, унавачасьніць, каб прысьці да аб'еднаньня ўсіх хрысьціян між сабой.

Пытаньне: Чым, канкрэтна, Уладыка, даводзілася вам займацца на Саборы?

Адказ: Першая фаза на Саборы належыць да парадку тэхнічна-арганізацыйнага. Гэта звычайная рэч. Даволі шмат часу заняло ўсім біскупам, а так-жа й мне вызначаньне ў Саборную камісію адпаведных кандыдатаў і іх выбары. Усяго 10 розных камісіяў і адзін сакратарыят. У кажную Саборную камісію належаць 24 сябры — дзьве трэціх з выбару праз галасаваньне, а адна трэцяя — гэта значыць 8 сяброў — праз назначэньне Папы, які ёсьць фармальна й афіцыяльна старшынёй Сабору. Я маю гонар быць сябрам аднэй Саборнай камісіі, якая займаецца справамі, зьвязанымі з законамі і законьнікамі, інакш мы кажам часам — манахамі. Як ведама, у Каталіцкай Царкве вельмі разьвітае жыцьцё законнае. Як мужчын, так і жанчын. Гэтая ціхая армія апосталаў і працаўнікоў Хрыстовых адыгрывае ледзь не першарадную ролю ў жыцьці Царквы. Таму я задаволены, што буду мець змогу лепш пазнаёміцца з пытаньнем законьнікаў, а таксама, паводля змогі, штосьці зрабіць у кірунку дасканалейшай іхнай арганізаванасьці і іхнага датарнаваньня да сучасных умоваў працы. Пару разоў давялося мне падаць на пісьме свае дэзыдэраты — пажаданьні адносна некаторых пытаньняў у сувязі з дыскусіямі на Саборы. Кажная падобная інтэрвэнцыя забірае шмат часу, бо мусіць быць добра абдуманая, абгрунтаваная і ня лішне доўгая.

Пытаньне: Ці ў першым пэрыядзе працы Сабору былі дасягнутыя якія-небудзь канкрэтныя вынікі?

Адказ: Бяссумлеўна, што так! Была прадыскутаваная схэма аб Сьвятой Літургіі, аб еднасьці Царквы, або сродках сучасных зносінаў, гэта значыць — аб радыі, тэлевізыі і часапісах. Пасьля вельмі шырокай і грунтоўнай дыскусіі зробленыя папраўкі ў прыгатаванай схэме будуць яшчэ раз разгляданыя на саборных камісіях і пасьля перададзеныя на Агульную Асамблею. Каб нейкая распрацаваная тэма, напрыклад, аб еднасьці, была прынята, статутам сабору вымагаюцца дзьве трэйція галасоў усіх прысутных на Саборы. Далей, да канкрэтных вынікаў Сабору трэба залічыць такжа тое, аб чым звычайна журналістыя ня пішуць, а менавіта: Сабор даў нагоду зьехацца гіерархам усяго сьвету, пазнаць праблемы, адзін другога, памаліцца супольна за Царкву, за патрэбы народаў, за супакой у сьвеце. Кажнае саборнае паседжаньне распачыналася Сьвятой Літургіяй, якая служылася ў розных абрадах.

Дагэтуль былі адслужаныя Літургіі ў абрадзе лацінскім-рымскім, лацінскім-мэд'ёлянскім, або амброзыянскім, у абрадзе лацінскім — партугальскім, у усходніх абрадах; былі адпраўленыя Багаслужбы ў абрадзе грэцкім, бізантыйска-славянскім, сырыйскім, мароніцкім, этыёпскім, хальдэйскім, малябарскім і армянскім.

Пытаньне: Як агульна ведама, Уладыка, на Саборы прысутнічалі ў якасьці назіральнікаў прадстаўнікі Праваслаўнае Царквы з Савецкага Саюзу. Між імі быў, здаецца, адзін Беларус. Ці Вам, Уладыка, не даводзілася сустракацца і гутарыць зь імі.

Адказ: Так, прысутнічалі на Саборы перш два, а пасьля тры прадстаўнікі ад Маскоўскай Праваслаўнай Патрыярхіі. Я спатыкаўся прынагодна зь імі. І айцец пратаерэй Баравы сказаў, што ён Беларус, і мы зь ім гутарылі пабеларуску. Што на Сабор прыехалі вылучна толькі прадстаўнікі ад Расейскай Патрыяхіі, а ня было ад праваслаўнай грэцкай царквы, ёсьць факт для ўсіх нас сумны. Мне ведама, што былі запрошаныя прадстаўнікі розных цэркваў. Чаму Беларус — айцец пратаерэй Баравы — ізноў-жа рэпрэзэнтуе не Беларускую Менскую Мэтраполію, а Маскоўскую Патрыярхію, мне зусім ня ведама.

Чытаньне: Ваша Эксцэленцыя, у Савецкім Саюзе, у тым ліку і на нашай бацькаўшчыне-Беларусі, ёсьць мільён каталікоў. Ці былі яны рэпрэзэнтаваныя кім-небудзь на Саборы?

Адказ: Нажаль, не! Разам са мной ёсьць удзельнікам Сабору Яго Дастойнасьць Біскуп Балеслаў Слосканс, Апостальскі Адміністратар Менскі і Магілеўскі, былы вязень Салавецкіх абтокаў. Ён, аднак, ад часу апошняе вайны стала жыве на чужыне і дзеля ненармальных адносінаў на нашай Бацькаўшчыне, ён ня мае змогі выконваць сваіх архіпастырскіх абавязкаў. І таму можам сказаць, што ён рэпрэзэнтуе Беларусаў—каталікоў на Бацькаўшчыне больш дэ юрэ, чым дэ факто.

Пытаньне: Ці не маглі-б Вы, Уладыка паінфармаваць нашых слухачоў аб складзе каталіцкай дэлегацыі на Другім Ватыканскім Саборы?

Адказ: Так, магу. Поўны ўдзел, з правам удзелу на ўсіх паседжаньнях Сабору і з правам голасу, маюць фактычна толькі два беларускія гіерархі: прыгаданы біскуп Балеслаў Слосканс і я. Аднак, апрача нас, у характары біскупаў, бяруць удзел у Саборы пралаты: ксёндз доктар Пятро Татарыновіч і монсіньёр Уладзімер Салавей.

Беларусы ў Міжнароднай Акадэміі Навук

1-га і 2-га сьнежаня адбылася 11-ая з чаргі гадавая Канфэрэнцыя Міжнароднай Вольнай Акадэміі Навук і Літаратуры.

Акадэмія гэта была легалізаваная францускімі ўладамі ў сакавіку 1951 году і на сяньня налічвае звыш 300 запраўдных сяброў і каля 50 сяброў карэспандэнтаў, расьселеных па ўсім вольным сьвеце, бальшыня зь якіх пражывае ў заходняй Эўропе і ЗША.

Усе дзялянкі прыродазнаўчых, тэхнічных і гуманістычных навукаў, таксама літаратуры і мастацтва прадстаўлены ў гэтай інстытуцыі былымі калісь сябрамі сваіх нацыянальных акадэміяў, ці ўнівэрсытэцкімі прафэсарамі, а сэктар палітычна-маральных навукаў — пераважна былымі міністрамі і дыпляматамі.

Нацыянальны склад Акадэміі выглядае так: 13 народаў прадстаўленыя ў Акадэміі — Беларусы, Баўгары, Эстонцы, Вугорцы, Латышы, Летувісы, Палякі, Румыны, Чэхаславакі, Украінцы, Харваты, Сэрбы і Славенцы. Найбольшыя кольнасна групы ў Акадэміі гэта: Палякі, Румыны, Вугорцы і Украінцы.

Беларусы ў ліку 10-ці запраўдных сяброў Акадэміі займаюць, прыблізна аднолькавае палажэньне з Чэхаславакамі і Сэрбамі, ды стаяць у перадзе Баўгараў, Эстонцаў, Латышоў, Харватаў і Славенцаў.

У склад кіруючага органу Акадэміі — Галоўнай Навуковай Рады — уваходзяць па адным прадстаўніку ад кажнай нацыянальнай групы, незалежна ад ліку сяброў.

Рада Акадэміі арганізуе рэгулярна (амаль што месяц) даклады сваіх сяброў і адзін раз што году агульную канфэрэнцыю, на якую запрашаюцца і навукоўцы вольных, дзяржаўных народаў. На гэткіх канфэрэнцыях, акрамя шэрагу дакладаў з розных дзялянак навукі вызначаецца звычайна і адна агульная тэма для калектыўнага дакладу, гэтак званы «калёквіюм», што носіць больш актуальны характар, або аднолькава датычыць усіх паняволеных сяньня Крэмлем народаў.

Гэткай, для прыкладу, агульнай тэмай — «калёвіюму» у пазамінулым годзе было: — Сытуацыя Нацыянальных Акадэміяў Навук упалоненых Масквой Народаў.

Летась: расейска-царскі і расейска-савецкі каляніялізм.

Сёлета: уклад эміграцыйных навукоўцаў народаў Цэнтральнай і Усходняй Эўропы ў агульна-сусьветную скарбніцу навукі, літаратуры і мастацтва.

На падставе паасобных дакладаў на гэту тэму, зробленых прадстаўнікамі ад кажнай нацыянальнай групы было сьцьверджана, што:

1) каля сотні сяброў Акадэміі зьяўляюцца прафэсарамі ў ўнівэрсытэтах розных краінаў вольнага сьвету.

2) больш сотні займаюць паважныя становішчы ў розных навукова-дасьледных установах, больш за два дзясяткі якіх, за свае дасьледчыя працы атрымалі высокія дзяржаўныя нагароды, у тым ліку і Нобэлеўскія прэміі.

Ад 1945 году сябрамі гэтай Акадэміі выдрукавана каля 2-х тысячаў паважных навуковых працаў.

У дзялянцы-ж літаратуры і мастацтва наагул эміграцыя мае вялічэзныя кадры — якія якасьцю свае творчасьці ў многім перавышаюць спутаных няволяй акупацыйных рэжымаў сваіх суродзічаў.

Аб творчасьці беларускіх навукоўцаў, літаратуры і мастацтва ў эміграцыі — меў слова прэзыдэнт Рады БНР Мікола Абрамчык.

Што да сьцісла навуковай дзейнасьці беларускіх эмігрантаў — то яна галоўным чынам, зазначыў дакладчык, была і ёсьць ськіваная ў кірунку дэфальсыфікацыі так званых «навуковых» выданьняў савецкіх — датычна Беларусі і Беларусаў. Голас свабоднай беларускай навукі і творчасьці неабходны наагул яшчэ таму, што ў апошніх дзясятках паваенных гадоў вольны сьвет, асабліва заходня дэмакратычныя народы — пачалі выяўляць вялікае зацікаўленьне да нацыянальна-вызвольных рухаў упалоненых Масковй народаў, а таксама зацікаўленьне да нацыянальна культурнай самабытнасьці гэтых народаў, іхнага мінулага, іхнай гісторыі.

Бальшавікі, усё гэта хвальшуюць, русыфікуюць у друку беларускую мову, і асабліва хвальшуюць гісторыю Беларусі, ставячы гэтым у скрайняе дыскрымінуючае палажэньне беларускі народ.

Вось у гэтым кірунку, у кірунку дэфальсыфікацыі бальшавіцкіх г. зв. навуковых працаў аб Беларусі і Беларусах, беларускія навукоўцы-эмігранты бясспрэчна зрабілі паважны ўклад ў агульную скарбніцу навукі аб беларускім народзе.

Ад 1948 году да сяньня выдана каля 50 розных манаграфіяў, салідных навуковых зборнікаў, ці выпраўленых ад фальсыфікаваньня твораў памёрлых ці зьняволеных беларускіх пісьменьнікаў і паэтаў. Сяньня таму кажны дасьледнік у вольным сьвеце знойдзе гэтыя выданьні на бібліятэчных паліцах амаль кажнага важнейшага гораду вольнага сьвету.

Побач залі канфэрэнцыі была зарганізаваная выстаўка кніг, у прынцыпе твораў сяброў Акадэміі, выдадзеных, пачынаючы з 1945 году.

Беларускі стэнд сярод іншых 12-ці паважна рэпрэзэнтаваў беларускую эміграцыю сваімі салідным экспанатамі лікам каля 100, як чыста навуковых працаў, так і літаратурна мастацкай творчасьці.

Алёна Чыж

XIУ КАНФЭРЭНЦЫЯ ІНСТЫТУТУ ВЫВУЧЭНЬНЯ СССР

5–6 лістапада сёлета ў Мюнхэне адбылася чародная штогодная, ужо XIV навуковая канфэрэнцыя Інстытуту Вывучэньня СССР. Тэмаю канфэрэнцыі гэтым разам была «Моладзь у СССР». Тэма гэтая была прадстаўленая ў двох асноўных рэфэратах зь пяцьма карэфэратамі да іх (у першым дні канфэрэнцыі) ды ў 17-х «кароткіх паведамленьнях» тыпу выказваньняў у дыскусіі з дыскусіяй пасьля іх (на другі дзень).

Першы рэфэрат на тэму «Савецкая моладзь як апора рэжыму» зрабіў навуковы супрацоўнік Інстытуту А. Лебідзь. Пачаўшы ад таго, што «моладзі ўсіх часоў і народаў прыналежныя вольнадумнасьць, адмаўленьне аўтарытэтаў, цікаўнасьць, крытычнае дачыненьне да рэчаіснасьці, палітычная актыўнасьць, пацяг да веды, прагрэсыўнасьць паглядаў і рэвалюцыйнасьць ідэяў. Гэта прыналежна таксама й савецкай моладзі», прэлегент заквэстыянаваў пашыраныя цьверджаньні, «што сучасная савецкая моладзь, як ніколі раней, антысавецкая, што яна не становіць апоры рэжыму цяперашнім часам». На ягоную думку, «у бальшыні выпадкаў падзеі, што адбываюцца цяперака, якія мы расцэньваем як пратэст або крытыку рэжыму, ці нат як антысавецкія выступы, фактычна ськіваваныя на ягонае ўмацаваньне».

Грунтуючыся на паданым ім разглядзе савецкіх друкаваных матар'ялаў, першы прэлегент прыйшоў да высnaву, «што не зважаючы на адзінства ўзгадаваньня ў камуністычным духу, адзінага тыпу савецкага маладога чалавека няма, таксама як няма й абсалютнай супольнасьці іхных інтарэсаў. Паміж камуністычным рэжымам і нейкай часткай моладзі запраўды ёсьць супярэчнасьці, аднак яны ў рэдкіх выпадках выходзяць за межы камуністычных нормаў», а ў канцы — да яшчэ больш станаўкога цьверджаньня, «што савецкая моладзь у васноўнай сваёй масе становіць цяперашнім часам і будзе становіць і наўперад апору рэжыму датуль, пакуль супярэчнасьці, што насьпяваюць між ёю й рэжымам, не перарастуць у вадкрыты канфлікт».

Аднак, становішча гэткае знайшло падтрыманьне, дый то ня поўнае, усяго ў вадным з карэфэратаў да дадзенага рэфэрату, зробленым навуковым супрацоўнікам М. Галаём на тэму «Савецкая моладзь і армія», тымчасам як ужо другі з гэтых карэфэратаў — навуковага супрацоўніка Ф. Гаенкі на тэму «Роля моладзі ў разьвіцьці сучаснае савецкае эканомікі» — пераканальна паказаў, што «патас індустрыяльнага будаўніцтва, а пагатоў пляны індустрыяльнае будучыні краю ўсё менш і менш захапляюць савецкую моладзь. Яна пачынае ўсё больш і больш цікавіцца вынікамі ўжо закончанага будаўніцтва, а не таго, што будзе закончанае за дваццаць год, ці нат у найбліжэйшай будучыні. Абяцанкі будучых дабрасьцяў ужо ня выклікаюць у яе энтузіязму, бо тысячы прадпрыемстваў, якія штогоду ўваходзяць у дзеяньне, пакуль мала згукнуліся на палепшаньні жыцьцёвага ўзроўню жыхарства. Адсюль зразумелыя — рашчараваньне й пэсымізм, «не ў пару нарадзіліся». Адсюль і скептычнае дачыненьне да шмат якіх зьяваў у савецкім жыцьці, у тым ліку й на працы».

Сп. Гаенку трэба адзначыць яшчэ й таму, што ён адзіны з аўтараў карэфэратаў і рэфэратаў (не бяручы аўтараў «кароткіх паведамленьняў» і дыскутантаў другога дня канфэрэнцыі) хоць крыху закрануў нацыянальны мамэнт пытаньня, тымчасам як усе іншыя трымаліся вылучна «агульнасаюзнага» разрэзу, што нельга не паставіць у загану ім і цэлай канфэрэнцыі наагул. Сп. Гаенка-ж прыйшоў да высnaву, што «незалежна ад рэжыму, і нат наўсуперак яму, моладзь кажнае рэспублікі працуе першым чынам для свайго народу, а не для рэжыму», што ілюструе, прыкладам, «энтузіязм украінскае моладзі пры будаўніцтве шахтаў у сябе ў рэспубліцы. Бальшыня яе павінна была як найлепш разумець, што гэта было ня толькі будаўніцтва шахтаў, але й змаганьне за Данбас уцалку, за ягоны ўкраінскі зьмест. Вялікі ўздым назіраецца ў расейскай моладзі ў сувязі з асвойчаньнем усходніх раёнаў. Знаючы прыклад асвойчаньня амэрыканскім народам захаду, што пуставаў, яна не бяз грунту спадзяецца аналягічных вынікаў для свайго народу. Але нельга даць веры, каб асвойчаньне ўсходніх раёнаў выклікала патрыятычны ўздым ў грузінскае або ўзбэцкае моладзі й каб яна дабрахвотна, дый яшчэ з энтузіязмам, ехала ў нацыянальна чужое асяродзьдзе й нязвыклыя кліматычныя абставіны. Цяжка таксама спадзявацца энтузіязму ў моладзі сярэдняазіяцкіх рэспублікаў і асабліва Казахстану, дзе ў эканоміцы дамінальнага значаньня набывае чужы, прыбылы элемэнт».

Другі асноўны рэфэрат канфэрэнцыі — на тэму «Імкненьні й спадзяваньні савецкае моладзі» — зрабіў д-р Г. Ахмінаў, разьвіўшы становішча, зусім супрацьлежнае занятаму ў першым рэфэрацэ А. Лебідзя й падтрыманае аднадушна ўсім далейшым ходам канфэрэнцыі ды выказанае ім парадаксальнай на першы пагляд форме «крыху неспадзяванага высnaву, што найхарактэрнае для савецкай моладзі тое, што яна зусім не «характэрна савецкая».

На аснове дэтальнага й уніклівага аналізу апытаньня на тэму «Што вы думаеце пра сваё пакаленьне», праведзенага арганізаваным два гады таму «Інстытутам грамадзкае думкі» пры газэце «Комсомольская праўда», ды матар'ялаў савецкае (нажаль, расейскае толькі) літаратуры д-р Ахмінаў устанавіў тры асноўныя рысы сучаснае падсавецкае моладзі: 1) «Індывідуалізм у добрым сэньсе гэтага слова, у сэньсе яскрава выражанае самасьведамасьці асобы й высокае вымагальнасьці да сябе, імкненьня максымальна разьвіць свае здольнасьці» (у вапытаньні гэтую рысу выявіла 40%), 2) «любасьць да бацькаўшчыны, патрыятызм, не зьвязаны з камуністычнай сыстэмай, які не канечна супярэчыць камунізму, але й не канечна зь ім супадае», а нат «у шэрагу выпадкаў і пунктаў носіць яскрава выражаны антыкамуністычны характар» (у вапытаньні — 32%), ды 3) «імкненьне служыць ідэалу камунізму — або гуманізму, пры чым мы ня ведаем, які ідэал пераважае», «прызнаньне камунізму й прызнаньне гуманізму за крытэры ўсіх вартасьцяў, прычым мяркуецца, што камунізм і гуманізм тоесамыя, а гэта далёка не даведзенае» (у вапытаньні — усяго 15%).

Найцікавей была асьветленая ў рэфэраце другая зь пералічаных рысаў. «Цяперашнім мамэнтам можна сказаць, што казённы «савецкі патрыятызм», які насаджвала партыя на працягу колькіх дзесяткоў год, аказаўся мертванароджаным», — такі быў першы высnaў тут д-ра Ахмінава, а другі ягоны высnaў, што «як ведама, камуністычнае кіраўніцтва СССР, асабліва ў пэрыядзе вайны між СССР і Нямеччынай ды ў наступным пэрыядзе «жданаўшчыны» падняло спробу выкарыстаць расейскі патрыятызм у інтарэсах камунізму, давёўшы яго да пачварных шавіністычных формаў. Шмат каму здавалася, што адзіна магчымым вынікам такое палітыкі, асабліва калі ўзяць перамогу над Нямеччынай, будзе пашырэньне найразьюшанага шавінізму ў краі, і я мушу сказаць, што найнеспадзяваным пры аналізе настрояў сучаснае савецкае моладзі быў для мяне той факт, што якраз маладое пакаленьне ставіцца да палітыкі насаджваньня расейскага шавінізму камуністычнай партыяй вылучна варожа».

Падмацаваўшы сваё цьверджаньне матар'ялямі савецкае літаратуры, д-р Ахмінаў спыніўся на тым, не савецкім ужо й нешавіністычным патрыятызьме, які ён спрабаваў характарызаваць парадаксальным на першы пагляд азначэньнем «патрыятызму». Нажаль, і тут была выкарыстаная адно расейская літаратура й зьява новага расейскага патрыятызму, адлюстраваная ў ёй, тымчасам як у іншых нацыянальных літаратурах СССР можна было-б знайсьці зусім адпаведныя зьявы — як, скажам, новы — не савецкі, а ўжо нацыянальна-беларускі патрыятызм у беларускай савецкай бягучай літаратуры. Цікава, што адзін з асноўных сваіх прыкладаў, асабліва на «касмапалітычную» ськіванасьць гэтага патрыятызму, д-р Ахмінаў узяў якраз зь беларускага жыцьця, калі й не літаратуры, хоць гэтага й не адзначыўшы, — гэта пададзены савецкім маладзянскім друкам выступ віцебскага студэнта Рыгора Зуева, які, між іншага, сказаў у сваё апраўданьне на сходзе-судзе над ім: «Кажуць, што я не патрыёт. Але я люблю... родную зямлю... Аднак я.. люблю ўсё чалавецтва, ангельскі й амэрыканскі народы, сусьветную культуру, замежную літаратуру, цікаўлюся ўсім добрым, што ёсьць на Захадзе. Ну што-ж, што там капіталізм? А камсамол, як мясцовае паняцьце, мяне не ладкуе» (у

(Працяг на 3-яй бач.)

Да 80-гадовага юбілею Якуба Коласа

АД РЭДАКЦЫІ

22 кастрычніка сёлета споўнілася 80 год ад дня нараджэньня клясыка беларускай літаратуры, беларускага народнага пісьменьніка — паэта й празаіка — Якуба Коласа.

Роля Якуба Коласа ў беларускай літаратуры добра ведамая ўсяму беларускаму грамадзтву. Аб ім напісана шмат працаў, у якіх сумленныя дасьледнікі праўдзіва й аб'ектыўна асьветлілі жыцьцёвы й творчы шлях паэта. Але пішуць аб Коласу ня толькі сумленныя людзі і ня ўсе сумленныя могуць сказаць тое, што яны пра пісьменьніка ведаюць і што яны сказаць хацелі-б.

80-годзьдзе ад дня нараджэньня Якуба Коласа было адзначанае ўсюды, дзе жывуць Беларусы. Аднак на Бацькаўшчыне Коласа і ўсіх нас гэты юбілей быў замрочаны ценем прысутных там панявольнікаў, якія намагаліся, як гэта было і зь юбілеем Янкі Купалы, давесьці сваім і чужым, што Колас быццам увесь час толькі й марыў аб прыйсьці іхнага царства.

Далучаючыся да адзначэньня Коласаўскага юбілею, «Бацькаўшчына» пачынае з гэтага нумару зьмяшчаць матарыялы, якія дапамогуць усім нам адсьвяжыць у памяці праўдзівы вобраз гэтага вялікага сына нашага народу, — ставячы націск на тую літаратурную спадчыну пісьменьніка, якую ён стварыў, будучы яшчэ духова вольным і запраўды народным песьняром.

«Новая Зямля» Я. Коласа — найвызначнейшы твор беларускае літаратуры

У аглядзе Коласавых лірычных вершаў ды ягоных раньніх празаічных апавяданьняў трэба зьвярнуць асаблівую ўвагу на іх глыбокі нацыянальны характар. Нацыянальны элемэнт у Коласавай творчасьці выступае ня гэтулькі ў ягонай нацыянальнай праблематыцы, колькі ў рэалістычных апісаньнях беларускага сялянскага быту, беларускіх сялянскіх тыпаў ды зьяваў прыроды роднага краю.

Спасярод усіх Коласавых твораў найшырэй і найглыбей выступіў нацыянальны характар у ягонай вялікай паэме «Новая Зямля». Да «Новай Зямлі» ў беларускай літаратуры пераважалі гэтак званыя «малыя жанры‘, якія давалі мастацкія малюнкі жыцьця ў міньятурах і эпізодах. «Новая Зямля» у гэтым разрэзе — твор манумэнтальны. Да «Новай Зямлі», у беларускай літаратуры, як і ў творчасьці самога Коласа, пераважала лірычнае ўцелаўленьне вакольнага жанру вершам. Ужо адно гэтае выдзяляе «Новую Зямлю» з усіх ранейшых твораў беларускае літаратуры.

У паэме ярка паказаная спэцыяльна несправядлівасьць стану беларускага безьзямельнага сялянства, крыўджанага й эксплятаванага вялікімі землясобсьнікамі. Выхад із сацыяльнай залежнасьці сялянства Колас паказвае ў прыдбаньні собскай зямлі, да чаго і імкнецца на працягу ўсяго дзеяньня паэмы галоўны ейны герой Міхал. У гэтым запаветным імкненьні Міхала, савецкая літаратурная крытыка трыццатых гадоў бачыла супярэчны камуністычнай дактрыне апатэоз прыватнага собсьніцтва, як адзінага шляху разьвязаньня сацыяльнай праблемы беларускага сялянства. За гэта Якуб Колас тады быў войстра атакаваны гэтай крытыкай. Але апошнімі гадамі, тая-ж крытыка ўжо яго апраўдвае тым, што ў вабставінах часу, у якім разыграваецца дзея паэмы, імкненьне сялянства да зямлі й волі, паводля «вучэньня Леніна», было прагрэсыўным. Гэта тым больш, што быццам Колас паказвае гэтае імкненьне да прыватнага собсьніцтва не як самамэту, але як спосаб «каб з панскіх выпутацца пут».

Гэтак Фіглоўская ў сваёй кнізе «Творчасьць Якуба Коласа, выдадзенай у 1959 годзе ў Менску, абапіраючыся на Коласавую цытату — «купіць зямлю, прыдбаць свой кут, каб з панскіх выпутацца пут‘, ды на тое што герой паэмы Міхал у мамэнт прыдбаньня ім собскай зямлі памірае, робіць аж такі выснаў: «Колас у «Новай Зямлі» асудзіў дробнаўласьніцкія імкненьні сялянскіх мас, заклікаючы іх тым самым да новых формаў жыцьця. Тут, бясспрэчна, праявілася тэндэнцыя пісьменьніка, які ідзе на шляху да сацыялістычнага рэалізму», — аж гэткае галаслоўнае адкрыцьцё робіць Фіглоўская.

Такая інтэрпрэтацыя «Новае Зямлі» тэндэнцыйная і нічым не падмацаваная! Ужо ў некаторых ранейшых празаічных апавяданьнях собская зямля ўспрыймалася Коласавымі героямі ня толькі, як іхны адзіны варштат працы й адзіная апора існаваньня. Любасьць і прывязанасьць да собскае зямлі выступала ў гэтых апавяданях, як глыбака арганічная рыса нацыянальнага характару беларускага селяніна. У гэткім-жа аспэкце, толькі яшчэ больш выразна, разьвіта й завершана, паказаная собская зямля ў «Новай Зямлі». Вось як разважае паэта ў XXVI разьдзеле паэмы:

А дзе-ж той выхад? Дзе збаўленьне
Зь нядолі цяжкай, запаланеньня?
Адзін ён ёсьць: зямля, зямля,
Свой пэўны кут, свая ральля:
То наймацнейшая аснова
І жыцьця першая умова.
Зямля ня зьменіць і ня здрадзіць,
Зямля паможа і дарадзіць,
Зямля дасьць волі, дасьць і сілы,
Зямля паслужыць да магілы,
Зямля дзяцей тваіх ня кіне,
Зямля — аснова ўсёй айчыне.

Гэты разьдзел быў напісаны Коласам ужо ў 1922 годзе, значыцца пасьля Кастрычніцкай рэвалюцыі і замацаваньня савецкай улады ў Беларусі. А гэта мае таксама сваю вымову.

Мага гэтага! У беларускай літаратурнай крытыцы першы паэтаў дзядзька Язэп Лёсік не бяз рацыі падглядзеў, а за ім Уладыслаў Дзяржынскі разгарнуў і глыбокі сымбалічны зьмест «Новай Зямлі». Дзяржынскі неўзабаве пасьля выхаду «Новай Зямлі» ў 1923 годзе пісаў, што ў рэалістычных вобразах паэмы дадзены сымбаль беларускага нацыянальнага адраджэньня, сымбаль высокамастацкі ў сваёй рэалістычнай прастаце. Уласная зямля, да якой імкнуўся Міхал, набывае значаньня сымбалю ўласнае айчыны. Асабліва гэта адчуваецца ў вапошнім акордзе паэмы, калі пры сьмерці Міхал дае свайму брату Антону наступны наказ: «Бог ня судзіў мне бачыць волі і кідаць зерні ў свае ролі... Зямля, зямля... туды, туды, брат, убудуй яе... ты дай ёй выгляд... На новы лад, каб жыць нанова...»

Падобна як Янка Купала ў «Раськіданым Гнязьдзе» даў сымбаль Беларусі — руйнаванае й разбуранае і матарыяльна й духова, і нацыянальна, і сацыяльна — так Якуб Колас у «Новай Зямлі» даў у цалком рэалістычных рысах шуканьня гэтае айчыны, сымбаль імкненьня народу да адраджэньня й адбудаваньня гэтае свае «раськіданае» айчыны. Гэтая сымболіка паэты асабліва выпукляецца на фоне тых лірычных адыходаў, якімі паэта звычайна пачынае разьдзелы яе. У гэтай лірыцы так шмат каханьня да бацькаўшчыны, да родных палеткаў, такі энтузіязм нацыянальнага пачуцьця, што паэма ўспрыймаецца, як твор наскрозь прасякнуты ідэяй беларускага нацыянальнага адраджэньня.

Для ідэйнага зьместу «Новай Зямлі» вельмі важны і яшчэ адзін мамэнт. Большую частку разьдзелаў гэтага твору, бо аж 19 на ўсіх трыццаць разьдзелаў, Колас напісаў ужо пасьля Кастрычніцкай рэвалюцыі і ўстанаўленьня савецкай улады ў Беларусі — у 1919, 1920 21, 22 і ў пачатку 23 гадоў. Хаця дзеяньне паэмы адбываецца ў канцы XIX стагодзьдзя, але ў сваіх лірычных прэлюдыях-адыходах паэта вельмі часта зварачаецца да сучаснасьці. Ён, як усе бадай тагачасныя паэты і наагул беларускія адраджэнцы, знаходзіўся ў стане гэтак званай «нутраной эміграцыі», якая ў накінутым савецкім ладзе бачыла чужое і варожае. Гэткія думкі і пачуцьці найвыразьней выказвае паэта ў XVIII разьдзеле «Новае Зямлі», напісаным узімку 1919–20 году яшчэ перад зваротам Коласа із савецкай Расеі ў Беларусь. Вось у якіх хварбах малюе паэта савецкія абставіны й долю ў іх Беларусі:

Далёка я ад межаў родных,
Сярод людзей, душой халодных
І сэрцам чэрствых. Я гадаю,
Я родны край успамінаю,
Я ім жыву, я ў ім душою
І сэрцам кажнаю парою.
Як той нявольнік прагне волі,
Так прагну я ступіць на ролі
Сваіх палеткаў, ніў благенькіх,
Дарог і сьцежанак крывенькіх,
Што гожа ўюцца спомеж жыта
Або срэдзь леку самавіта.
І ўстануць зьявы, як жывыя,
Малюнпі сэрцу дарагія,
І моцна душу парываюць.
«Ідзі да нас! Ідзі» гукаюць.
Благаслаўлёны час той будзе,
Калі я ў родным сваім людзе
Куточак бацькаў прывітаю
І радасьць жыцьця там пазнаю.
О, родны край! о, край пакуты,
Нягодай цяжкаю прыгнуты!
Калі-ж ты збудзеш тое гора,
Што і цяпер там, як і ўчора.
Як і даўней, цябе зьнішчае
І горкі смутак авявае?

Гэтак пісаў Якуб Колас яшчэ на пераломе 1919-20 гадоў!

Такім парадкам творчасьць Якуба Коласа дадзенае пары наскрозь нацыянальная, а ў ёй найбольш нацыянальным творам — «Новая Зямля». Агульную-ж ацэну гэтага твору й ягонае месца ў беларускай адраджэнскай літаратуры можа найдакладней вызначыў беларускі літаратурны крытык у вольным сьвеце Склют у сваім уводным артыкуле да выданьня «Новае Зямлі» ў 1952 годзе на эміграцыі. Ён піша: «Новая Зямля» найпаўней і найхарактэрней рэпрэзэнтуе нашую літаратуру часоў нашаніўскага адраджэнства (і нат ягонага беспасярэдняга падрыхтаваньня) ды творчасьць Коласа тых-жа часоў. Дзеля таго-ж, што заканчэньне й зьяўленьне ў сьвет цэласьці твору прыпала на самы канец гэных гадоў, тая ягоная рэпрэзэнтацыйнасьць, падмацаваная манумэнтальнасьцяй, абярнулася ў завяршальнасьць у дачыненьні да цэлае эпохі беларускае літаратуры а нат нацыянальнае грамадзкасьці. Але-ж «Новая Зямля» больш, як які-небудзь іншы твор, мае ўсе правы на годнасьць завяршальнага помніка беларускага літаратурнага й наагул нацыянальнага адраджэнства».

Ст. Ст.

XIУ Канфэрэнцыя Інстытуту вывучэньня СССР

(Працяг зь 1-ай бач.)

дужках можна дакінуць, што ў савецкай беларускай «завяртанскай» літаратуры якраз пачынаецца перакваліфікацыя «буржуазнага нацыяналізму» аж у «адшчапенскі касмапалітызм», як, прыкладам, у нядаўна выпушчанай і пашыранай «Голасам Радзімы» брашуры «Наш Купала»).

Д-р Ахмінаў уважае, што гэты новы патрыятызм, «які, як правіла, утаесамляецца зь лаюбсьцяй да народу (а не да сыстэмы), становіць таксама, у істоце рэчы, адмаўленьне камунізму ў цэлым шэрагу пунктаў: ён абвяшчае як крытэры пастановаў дабро народу, а не камуністычную дактрыну, што і тэарэтычна мусіць прывесьці й практычна прыводзіць да канфлікту носьбітаў патрыятызму з палітыкай КПСС. Прыкладам, авантурыстычная вонкавая палітыка, як правіла, супярэчыць прынцыпам здаровага патрыятызму. А нутраная палітыка камунізму знаходзіцца стала ў канфлікце з вымаганьнямі патрыятызму, з вымаганьнямі любасьці да народу. Прыкладам, калі ўважаць дабро народу за крытэры ўсіх пастановаў, няма ніякае канечнасьці забараняць прыватны гандаль або прыватнае домабудаўніцтва. А калі ўважаць камунізм за такі крытэры, дык гэта трэба рабіць».

Далей, паягонаму, новы нацыянальны патрыятызм «небясьпечны з камуністычнага гледзішча найперш таму, што ён месьціць у сабе ідэю дзяржаўнасьці, якая можа ды, на думку носьбітаў гэтае ідэі, мусіць быць вышэй і вартасьнейшай за камуністычную ідэялёгію», падпарадкаваньне-ж камунізму пад гэты патрыятызм «значыць зьнецаненьне камунізму й ствараe перадумовы для адмаўленьня ад яго... Усякі патрыятызм (у супрацьлежнасьць нацыяналізму й камунізму) выходзіць з прызнаньня народу (г. зн. людзёў, што яго складаюць) за вышэйшую вартасьць. Іншымі словамі, мы знаходзім вытокі патрыятызму ў індывідуалізьме, у прызнаньні паасобнага чалавека за найвышэйшую вартасьць, а гэта раўнамоцнае адмаўленьню камунізму. І, нарэшце, патрыятызм перадумаўляе гэткія дачыненьні паміж народаў, якія найперш забясьпечвалі-б дабро людзей, што складаюць дадзены народ. Таму «касмапалітычнае» зразуменьне патрыятызму... зусім не становіць супярэчнасьці, а, наадварот, выражэньне запраўднага патрыятызму».

З карэфэратамі да рэфэрату д-ра Ахмінава выступілі С. Вараніцын (на тэму «Сучасная савецкая моладзь і праблема грамадзкае думкі»), д-р М. Штыгер («Настаўленьне савецкае моладзі да некамуністычнага сьвету») і Й. Зыч («Савецкакіраваныя міжнародныя арганізацыі моладзі»). Новы малады, а вельмі паважны, з выразнымі пэрспэктывамі навуковы супрацоўнік Інстытуту С. Вараніцын на крытычным разглядзе адпаведнага фактычнага матар'ялу прыйшоў да высьнаву, што «ведама, нейкая частка савецкае моладзі, ня маючы альтэрнатываў, знаходзіцца яшчэ ў тэй ці іншай ступені пад уплывам партыі й думае партыйнымі катэгорыямі, але між прадстаўнікамі гэтае часткі моладзі й моладзяй, што самастойна стварае свой пагляд на навакольле, пачынае паступова тварыцца духовы разрыў», адпаведна да разрыву між г. зв. «навукова-партыйнай» і стыхійна-паўсталай грамадзкай думкаю; думка-ж гэтая ўжо пачынае пакрысе фармавацца, і «трэба ў поўнай меры ацаніць ролю й

(Заканчэньне на 4-ай бач.)

Якуб Колас

Ноч, калі папарацьць цьвіце

Прысьвячаецца Янку Купалу

Ну, з кажнай мясьцінкі зямлі можна пачаць дарогу. А калі гэтая мясьцінка была-б недаступная для людзкой нагі, па ёй пройдзе хоць думка людзкая і ўсё-ж такі пакіне свой сьлядок і нейкую дарожку праложыць.

Чамусь гэтая старонка лічылася заняпалаю старонкаю. I слава ўжо такая зллажылася аб ёй, аб прыродзе яе й аб людзях яе. А людзі тут усякія былі. Адны жылі тут спрадвеку, тут радзіліся й тут уміралі. Так і называліся яны — «тутэйшыя людзі». А другія часта няпрошаныя заходзілі. Але яны казалі, што прышлі сюды затым, каб прынесьці дабро тутэйшым людзям. Але, як ведама, казаць можна адно, а рабіць зусім другое.

Усё гора тутэйшых людзей было ў тым, што за іх вельмі многа клапаціліся іх суседзі. Адны суседзі ім казалі: «Вы — гэта ня вы, а тое самае, што й мы. Дык наце-ж вам нашы парадкі, нашы школы, нашу мову, бо ваша мова такая-ж, як і наша, толькі вы яе папсавалі». Тое самае казалі суседзі з другога боку, але толькі на свой лад.

Тутэйшыя людзі прымалі гэтае дабро зь вялікай неахвотаю, бо ім хацелася быць самым сабой. Тады суседзі пачалі забіраць іх дзяцей. Бралі і выхоўвалі ў сваіх школах. Выхоўвалі так, каб яны пакідалі сваіх бацькоў і ад бацькаўскіх звычаяў адракаліся. I гэта ім удавалася — пакідалі дзеці бацькоў сваіх ды йшлі або на захад, або на ўсход, гледзячы па тым, дзе каму было лепей. Яны рабіліся слугамі сваіх суседзяў і ўжо стыдаліся прызнаваць сябе дзецьмі тутэйшых людзей.

На шчасьце тутэйшых людзей ня ўсе іх дзеці пападалі ў гэтыя школы і ня ўсе яны мелі такую падатлівую натуру. Сярод іх былі й такія, што навет і школы ня мелі сілы выкурыць зь іх дух тутэйшых людзей, бо гэта былі шчырыя дзеці свайго народу.

Такім шчырым сынам свайго народу быў і гэты юнак. Аб ім ужо й казка зложана, а я хачу толькі пераказаць яе сваімі словамі.

Як ведама, героі казак вельмі часта зьяўляюцца на сьвет у выніку тых ці іншых надзвычайных праяў або маюць на сабе які-небудзь надзвычайны знак. I ўжо адна гэта надзвычайнасьць робіць іх адразу героямі. Нічога такога ня было з нашым героем. I бацькі яго былі звычайныя тутэйшыя людзі. Хіба, можа, надзвычайнага тут было толькі тое, што хлопчык радзіўся нейк летам, у той час ці блізка таго, калі зацьвітае папарацьць. Ён навет і імя даў сабе сам: імя тае ночы, калі цьвіце гэтая папарацьць.

Гэтая маленькая рысачка ў жыцьці нашага героя, здавалася, сама па сабе ня мела вялікага значэньня. Але гэта ня так: часамі самае маленькае знаходзіцца ў блізкай і цеснай сувязі з самым вялікім. Трэба толькі ўмець знайсьці месца іх стыку. Так было й тут. У тую самую ноч, калі зацьвітае папарацьць, — я толькі пераказваю тое,— што ўжо зложана ў казках тутэйшых людзей, — пазьбіраліся на сходку русалкі, лясун, ваўкалакі, вадзянік, дамавік, зданьні і чараўнікі розных прафэсіяў. Сход іх адбываўся на беразе аднаго вельмі прыгожага возера, атуленага задуменьнем кучаравых сосен. На гэтым возеры разаслаў месяц свой малюсенькі белы кужаль, а зоркі пасходзілі зь неба й купаліся ў бліскучых пералівах вады, бы тыя дыямэнтавыя кветачкі. Ім хацелася паслухаць, аб чым будзе гаварыць гэты сход.

Аб юнаку была гутарка тут.

Усім спадабалася якраз тое, што гэты юнак даў сабе імя тэй ночы, калі папарацьць цьвіце й калі фантастычныя істоты свае сходы праводзяць. I цяпер яны думалі, які падарунак зрабіць юнаку.

Старшынёю сходу быў Лясун.

— Дык хто чым хоча парадаваць Юнака? — спытаў старшыня.

Русалкі казалі:

— Мы навучым яго сьпяваць прыгожыя песьні, бо песьні ўва ўсіх выпадках жыцьця патрэбныя чалавеку. Зь песьнямі лягчэй на сьвеце жыць. «Адвечная песьня».

— I аб нас ён песьню зложыць, — дадала адна русалка.

— Я падарую яму «Жалейку», —азваўся Дамавік: — струмант гэты хоць і просты, але я навучу Юнака граць так, каб тутэйшыя людзі зачароўваліся ёю й прыходзілі да сьвядомасьці, чаму так сталася, што яны не гаспадары ў сваёй хаце.

— А я дам яму «Гусьлі», — сказаў Вадзянік: — няхай апявае былую славу свайго народу й закідае ў сэрца яго імкненьне «заняць пачэснае месца між славянамі».

Слухаў месячык гэтую размову. Яму таксама захацелася хоць чым дапамагчы Юнаку, і ён сказаў:

— А я пайду зь ім яго «Шляхам Жыцьця» і буду асьвятляць яго дарогу, каб яму лягчэй было ў жыцьці прабівацца. Ён убачыць «Раськіданае гняздо» свае айчыны. Аб гэтым «Раськіданым гнязьдзе» раскажа ён людзям. Калі ён прыстане ў дарозе, я палажу яго спаць на высокім кургане й навею яму чароўны «Сон на кургане» й буду асьвятляць яго дарогу, каб яму лягчэй было ў жыцьці прабівацца. У дарозе-ж ён спаткаецца зь мілаю «Паўлінкаю» і расказам аб ёй людзей павесяліць.

Выступіў і пануры Ваўкалак:

— У мяне крэпкія, гонкія ногі. Я пішу па зямлі сотні, тысячы вёрст. Я занясу на край сьвету яго песьні й думкі. Я дам яму словы гневу й абурэньня, каб молатам білі яны па струнах сэрца таго, хто прадае сваю айчыну.

— Я дам яму голас вечавога звону, — сказаў адзін чараўнік: — грымотамі будзе ён гучаць па ўсяму краю й за яго межамі.

— А мы саўём вянкі яго песьням з ранішных рос і сямісьцьветных вясёлак, — сказалі зоры.

— А я што дам яму? — узяў слова сам старшыня: — я скажу маім пушчам-лясом паведаць яму адвечныя тайнасьці іх. Яго песьні я авею шумам бароў. Іх украсаю будзе мудрасьць векавечных дубоў. Я дам яму гарт і цьвёрдасьць граbу, каб да канца ён быў верным свайму народу. I ён пакіне яму вялікую «Спадчыну». Давайце-ж панясём яму свае падарункі.

Усе падняліся да Юнака, пайшлі й пазносілі яму шчодрыя дары.

А тымчасам сьвітаць пачынала.

Пакінулі зоры сваё купаньне. Месячык за беражок зямлі закаціўся.

Узыйшло сонейка.

Мільёны яго радасных сьмехаў рассыпаліся па зямлі й задрыжалі ў росах. Зірнула сонейка на бераг возера, дзе той сход адбываўся, і так весела-весела ўсьміхнулася — даведалася сонейка, што на сходцы рабілася.

— Хвалю іх за тое, што яны так багата Юнака адарылі, — сказала сонейка: — я скажу сваім хмаркам, каб не засланялі яны неба ў Купальскую ноч: няхай сходы пры ясным небе адбываюцца.

ДА ЎВАГІ НАШЫХ ПРАДСТАЎНІКОЎ і ЎСЯГО БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДЗТВА!

Выдавецтва «Бацькаўшчыны» зьніжае на 25% цану ўсіх сваіх выданьняў за выняткам «Спадчыны» Я. Купалы ў цьвёрдай вокладцы, «Беларускіх казак» у цьвёрдай і мяккай вокладцы й «Выбраных твораў» Р. Крушыны. У выніку цана ўсіх выданьняў наступная:

Янка Купала
СПАДЧЫНА
— Выбар паэзіі зь вялікім крытычным артыкулам Ст. Станкевіча. Балонаў 564. Цана 5.25, 9, або 11 амэр. даляраў (залежна ад вокладкі й паперы).

Янка Купала
ТУТЭЙШЫЯ
— П'еса ў чатырох дзеях з крытычным артыкулам Р. Склюта. Балонаў 83. Цана 1 амэр. даляр.

Янка Купала
РАСЬКІДАНАЕ ГНЯЗДО
— Драма ў пяцёх актах з крытычным артыкулам Р. Склюта. Балонаў 58+XV. Цана 0.75 амэр. даляра.

Якуб Колас
НОВАЯ ЗЯМЛЯ
— Паэма зь вялікім крытычным артыкулам Р. Склюта. Балонаў 246+XXXII. Цана 2.25 амэр. дал.

Якуб Колас
СЫМОН МУЗЫКА
— Паэма з крытычным артыкулам Р. Склюта і А. Бабарэкі. Балонаў 238. Цана 2.25 амэр. даляраў.

Якуб Колас
У ПАЛЕСКАЙ ГЛУШЫ
— Повесьць. Цана 1.50 амэр. дал.

Андрэй Мрый
ЗАПІСКІ САМСОНА САМАСУЯ
— Сатырычная аповесьць з крытычным артыкулам Р. Склюта. Балонаў 88. Цана 0.75 амэр. даляра.

Лукаш Калюга
НЯДОЛЯ ЗАБЛОЦКІХ
— Аповесьць з крытычным артыкулам Р. Склюта. Цана 1.10 амэр. даляраў.

Власт (Вацлаў Ластоўскі)
ТВОРЫ
— Апавяданьні. Балонаў 112. Цана 0.75 амэр. даляра.

Юрка Віцьбіч
ПЛЫВЕ З-ПАД СЬВЯТОЕ ГАРЫ НЁМАН
— Мастацкія нарысы. Цана 0.75 амэр. даляра.

Рыгор Крушына
ВЫБРАНЫЯ ТВОРЫ
— Вершы. Цана 2 амэр. даляры.

ЛЯ ЧУЖЫХ БЕРАГОЎ
— Альманах твораў эміграцыйных паэтаў і пісьменьнікаў з уступным артыкулам Ст. Станкевіча. Балонаў 238. Цана 2. 25 амэр. даляраў.

БЕЛАРУСКІЯ КАЗКІ
Зборнік народных казак і літаратурных твораў з казачнымі матывамі. Балонаў 215. Цана 3 або 4 даляры (залежна ад вокладкі).

Заўвага: У эўрапэйскіх краінах, паймённа ў Англіі, Францыі, Бэльгіі, Нямеччыне, Італіі, Гішпаніі, а таксама ў Аргэнтыне, Бразыліі й Аўстраліі выданьні каштуюць на 20% таней вышэй падазеныя расцэнкі

Выдавецтва «Бацькаўшчына»

ДА ЎВАГІ ЧЫТАЧОЎ

У хуткім часе мае выйсьці з друку зборнік вершаў Рыгора Крушыны «Вячорная лірыка». Аўтар выдае кнігу за свой кошт, у абмежаванай колькасьці.

Ветліва просім кальпартэраў «Бацькаўшчыны» і паасобных чытачоў, якія жадаюць набыць кнігу, неадкладна падаць заяўкі ў адрас газэты «Бацькаўшчына». Гэта дапаможа аўтару вызначыць памер тыражу.

Зь беларускага жыцьця

У Мюнхэне

Угодкі Слуцкага Паўстаньня Беларусы Мюнхэну адзначылі 9-га сьнежаня.

На ўрачыстую Багаслужбу з гэтае нагоды, якую адслужыў Монсіньёр пралат Салавей у касьцеле сьв. Паўла, сабраліся ўсе мясцовыя Беларусы, каб памаліцца за тых, што сваю жыцьцё склалі на аўтар Бацькаўшчыны.

Пасьля Багаслужбы прысутныя зыйшліся йзноў разам, каб пры супольным стале падзяліцца ўспамінамі і думкамі аб Слуцкім гераічным чыне. Завязалася тут жывая мена думак, дзе ня толькі гаварылася аб чыне Случчакоў, але і аб тым, што мы цяпер маем рабіць і як дзеіць, каб быць годнымі прадаўжальнікамі і змагарамі за тыя ідэалы, за якія ахвяравалі сваё жыцьцё героі Случчыны.

Г.

*

10-га сьнежаня, па дарозе з Рыму ў Лёндан, Мюнхэн наведаў Я. Э. Япіскап Ч. СІПОВІЧ.

11-га сьнежаня адбылася ўрачыстая Багаслужба, на якую зыйшліся ўсе Беларусы зь Мюнхэну й ваколіцаў, а якую адправіў Монсіньёр Уладыслаў Салавей. Уладыка сказаў прынагодную сардэчную пропаведзь, частку якой прысьвяціў вельмі заслугам новага Пралата Монсіньёра Салаўя. Уладыка адмыслова падчыркнуў характэрную рысу зь біяграфіі новага Пралата, а менавіта тое, што ён нарадзіўся, узгадаваўся, вучыўся і пераважна дзеяў на чужыне. Вобразна кажучы, Пралат Салавей у Беларусі бываў праездам. І вось, ня гледзячы на гэтыя няспрыяльныя ўмовы ды розныя спакусы, Пралат Салавей перамог усе цяжкасьці і застаўся шчырым і палымяным беларускім патрыётам. Таму годнасьць пралата зьяўляецца цалкам заслужанай узнагародай за яго адданую працу на душпастырскай і грамадзкай ніве.

Пасьля Багаслужбы адбылася сустрэча Уладыкі зь беларускай калёніяй у Мюнхэне, падчас якой Я. Э. зрабіў вельмі цікавы даклад аб Сусьветным Ватыканскім Саборы, у якім ён бярэ актыўны ўдзел. Цяперашні Сабор зьяўляецца надзвычай важнай падзеяй у гісторыі, таму ня дзіва, што прысутныя вельмі цікавіліся дакладам Уладыкі і засыпалі яго шматлікімі пытаньнямі. На заканчэньне нашыя «салаўі» (ня блытаць з Пралатам Салаўём) пачаставалі Дастойнікаў гасьцей порцыяй беларускіх песьняў. Сьпявалі ціхенька, але так, што даходзіла да дна душы. Сустрэча працягвалася да пазна і адбывалася ў такім цёплым настроі, што запраўды сумна было разьязджацца.

12-га сьнежаня Уладыка наведаў Радыё СВАБОДА, дзе даў інтэрв'ю Беларускай Рэдакцыі, і друкарню «Лёгос», дзе друкуецца бальшыня беларускіх выданьняў. Усюды яго сустракалі шкляньні, добрага віна і шчыра-добрым словам.

На другі дзень, яшчэ на золку, мы з жалем разьвіталіся з нашым мілым і Дастойным Госьцем, Уладыкам Чэславам, на мюнхэнскім лётнішчы.

пс

У Брадфордзе

Пасля Лёндану, Беларусы у Брадфорд мелі адзіную нагоду пачуць паэзію Янкі Купалы у ангельскай мове.

Вечар паэзіі Янкі Купалы адбыўся ў Брадфордзе ў нядзелю 19-га лістапада у Беларускім Доме. Вечар быў наладжаны стараньнямі мясцовага аддзелу Згуртаваньня Беларусаў у Вялікай Брытаніі і спадарычні Веры Рыч, ангельскай паэткі і ведамай прыяцелькі Беларусаў, якая пераклала паэзію Янкі Купалы на ангельскую мову.

Сярод прысутных былі Беларусы з Брадфорд, Гадэсфільд, Лідс і навет з Манчэстар. Аднак гэтым разам Беларусы былі ў меншасьці ў параўнаньні з ангельскімі госьцямі, некаторыя зь якіх прыехалі з такіх далёкіх мясцовасьцяў, як Лівэрпуль і Гал.

Вечар пачаўся кароткім дакладам аб Янку Купале пабеларуску, прачытаным старшынёй аддзелу ЗБВБ. Пасьля спадарыня Рыч, маці паэткі, зрабіла паангельску даклад аб жыцьці і творчасьці Янкі Купалы. У запраўднасьці гэта быў даклад зь гісторыі Беларусі, бо, як сказала сама спадарыня Рыч, каб належна зразумець паэта, трэба быць знаёмым з асяродзьдзем, у якім ён жыў і тварыў.

Нарэшце пачалася найважнейшая частка вечару — чытаньне паэзіі. Для прысутных Беларусаў гэта было дзіўнае ўражаньне чуць так добра ведамыя творы нашага вялікага паэты на чужой мове. З другога боку яны маглі падзіўляць мастацтва перакладаў і майстэрства, з якім спадарычня Рыч перадала ня толькі сэнс, але дух паэзіі Янкі Купалы.

Ангельскія дэкляматары былі пераважна сябры ангельскага паэтычнага таварыства. Некаторыя вершы былі дэкляманыя паангельску і пабеларуску. Сярод беларускіх дэкляматараў трэба адзначыць двух малых вучаніцаў беларускай суботняй школкі, якая працуе у Брадфордзе ужо шмат гадоў.

Было прачытана каля 20 вершаў, сярод іх «А хто там ідзе», «Прарок», «Цару неба і зямлі», «Лявон», Хрыстос Васкрос», «Жыды», «Паэта і цэнзар», урыўкі з паэмы «Тарасова доля».

На заканчэньне, за вельмі смачна прыгатаваным пачастункам, прысутныя мелі магчымасьць падзяліцца сваімі уражаньнямі. Шматлікія ангельскія госьці шчыра дзякавалі за гэтую нагоду пазнаёміцца з творчасьцю так вялікага паэты. Яны казалі, што гэты вечар адчыніў ім вочы на багацьці беларускай літаратуры, аб існаваньні якой яны перад гэтым навет ня ведалі.

Думаю, што ўсе выйшлі зь вечару багацейшыя духова. Дзеля гэтага шчырая падзяка належыцца усім тым, якія спрычыніліся да ягонай удачы: Аддзелу ЗБВБ за ўсю падрыхтоўку; сябрам ангельскага паэтычнага таварыства за прыгожую дэклямацыю; спадарыні Проктэр за смачна прыгатаваны пачастунак. Але найбольшая падзяка належыцца спадарычні Веры Рыч за яе мастацкія пераклады і за ўсю ейную працу дзеля азнаймленьня ангельскага грамадзтва з скарбамі беларускай літаратуры.

Цяпер спадарычня Рыч рыхтуе да друку анталёгію беларускай паэзіі ў ангельскай мове. Пажадаем ей як найлепшай удачы ў гэтай вялікай справе!

Брадфордзец

У Кліўлендзе

У нядзелю 2-га сьнежаня 1962 году, традыцыяй мінулых гадоў, мясцовы Аддзел Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня ладзіў сьвяткаваньне Слуцкае Гадавіны.

У царкоўнай частцы сьвяткаваньня, пасьля сьв. Літургіі была адслужана Паніхіда за Слуцкіх Паўстанцаў, ды за ўсіх тых, што зьгінулі ў змаганьні за незалежнасьць. Настаяцель царквы — а. прат. Аляксандар — сказаў прынагоднае, глыбокае ў сваім зьмесце, патрыятычнае казаньне.

А гадз. 5-ай папаўдні ў царкоўнай залі адбылася акадэмія з дакладам др. С. Г. на тэму: «Кроў змагароў — фундамант дзяржаўнае незалежнасьці».

Як навасьць у сьвяткаваньні, гэтым разам была наладжаная супольная вячэра-памінкі з праслухаваньнем музычных і патрыятычных мантажоў, дастаўленых Радыем Свабода.

Тон і атмасфэра цэлага дня замацавалі ў сэрцы кажнага сьведамасьць ягонага абавязку працягваць тое змаганьне, якое пачалі тыя, што «Пайшлі паміраць, каб жыла Бацькаўшчына». І прыйдзе час, калі для Слуцкіх герояў у нашай сталіцы будзе ўзьнесены найпрыгажэйшы і найпрыгажэйшы помнік — собскай Незалежнай Дзяржава.

К. С.

УВАГА! УВАГА!

Ужо выйшла ў сьвет цікавая й цэнная кніга Канстанціна Акулы:

Што зь сябе прадстаўляюць «Змагарныя Дарогі», чытач можа даведацца із зьмешчанага ў 1—2 (585—586) нумары «Бацькаўшчыны» спэцыяльнага артыкулу.

Кніга абыймае 586 бачынаў друку й каштуе: у Задзіночаных Штатах Амэрыкі й Канадзе — 7 даляраў, у Аўстраліі й Ангельшчыне — 2 фунты, іншых краінах — раўнавартасьць 6 амэрыканскіх даляраў.

Ужо можна заказваць гэтую кнігу ў самога Аўтара паводля наступнага адрысу: Mr. Konstantin Akula, 57 Riverdale Ave, Toronto 6, Ont. Canada, а таксама ў Адміністрацыі «Бацькаўшчыны» й ейных Прадстаўніцтвах.

XIV Канфэрэнцыя Інстытуту Вывучэньня СССР

значэньне гэтага працэсу для духовага распрыгоненьня савецкага грамадзтва. Бо ўжо самы акт стварэньня й выяўленьня свае незалежнае думкі ў вабставінах таталітарнага рэжыму становіць сабой акт суб'ектыўнае свабоды».

Малады аўстрыйскі навучоны, а даўгагодны савецкі палоньнік д-р М. Штыгер два гады таму першы паставіў справу савецкае моладзі на навуковай канфэрэнцыі Інстытуту. Цяпер, на аснове аналізу матар'ялаў ды собскіх назіраньняў над савецкім жыцьцём у 1957 ды 1961 г.г., вельмі цікавых і значэнных, д-р Штыгер сьцьвердзіў у заключным выснаве, што «савецкая моладзь у сваім дачыненьні да Захаду вельмі адкрытая й зычлівая. Якое-небудзь варожасьці да Захаду, бадай, цяжка выявіць. Заходнія пагляды на жыцьцё, як на «беспасярэдняе й канкрэтнае шчасьце» паасобнага чалавека, відаць, усюдых дамінуюць над камуністычнымі інтэрпрэтацыямі паняцьця шчасьця. Але гэта ў ніякай меры ня значыць, што прапагандаванае партыяй уяўленьне пра «духовы заняпад» Захаду ня мае помыслу ў некаторай і ладнай частцы савецкае моладзі. У кажным выпадку, КПСС мела ў гэтым кірунку куды большую ўдачу, чымся ў сьцьверджаньні рацыі марксызму-ленінізму».

У «кароткіх паведамленьнях» другога дня канфэрэнцыі былі асьветлены паасобныя канкрэтныя аспэкты праблемы савецкае моладзі ,адно закранутыя, ато й зусім незакранутыя ў папярэдніх рэфэратах і карэфэратах: «Акадэмічная моладзь у Савецкім Саюзе» (паведамленьні праф. П. Фэдэнкі, Г. Казьцы, Р. Лёрэнца), «Савецкая моладзь і рэформа асьветы» (праф. І. Шумілін), «Моладзь і палітычнае ўзгадаваньне ў СССР» (Б. Фэдэнка), «Настаўленьне савецкае моладзі да рэлігіі» (Н. Тэадаровіч), «Савецкая моладзь у мастацкай літаратуры» (А. Штайнінгэр, А. Гаеў), «Кіраўніцтва камсамолу й ягоная роля ў сыстэме камуністычнае дыктатуры» (А. Кружын), «Праблемы сьветагляду ў савецкай моладзі» (Ю. Марын), «Савецкая моладзь і спорт» (М. Менчукоў), «Крымінальная злачыннасьць моладзі ў Савецкім Саюзе» (Ю. Міроненка). Асобна трэба адзначыць паведамленьні пра нацыянальны аспэкт, як адзначана, зусім не распрацованы ў васноўных рэфэратах — «Склад моладзі ў СССР паводля нацыянальнасьці згодна з савецкай дэмаграфічнай статыстыкай» (Ю. Міроненка), «Праблема моладзі ў савецкіх рэспубліках — Украіны (праф. А. Главінскі — наагул, Р. Зыбенка — у літаратуры й мастацтве), Беларусі (П. Урбан), Армэніі (сп. Мкртчыян). Наш суродзіч, навуковы супрацоўнік Інстытуту Павал Урбан даў сыцісла, ды выразісты абраз нацыянальнага супраціву беларускае моладзі ў БССР, вельмі тактычна, як зазначыў ён, «не паказваючы пальцам на некаторыя зьявы, носьбітам якіх магло-б гэта пашкодзіць.

«Кароткія паведамленьні», становячы сабой ужо фактычна арганізаваную дыскусію — навіна, ды вельмі памысная ў арганізацыі Інстытуцкіх канфэрэнцыяў пазытыўна адбіліся й на прабегу далейшае, вольнае ўжо дыскусіі, заблякоўваючы ў ёй ход зацяжным, выпадковым нерачовым, недарэчавым (а часам і зусім недарэчным) і некампэтэнтным ды эмацыянальным выступам, ад якіх часьцяком цярпелі папярэднія канфэрэнцыі. У дыскусіі выступалі М. дэ Сантэр. Г. Пісьменны, І. Майстрэнка, праф. А. Кульчыцкі, праф. Я. Буданаў, А. Саілган (з Турэччыны), Ф. Гаенка, праф. А. Адамовіч. Першыя тры зь пераліченых выступілі запраўды бліскуча з усіх бакоў, заглыбшы, казаў той, апошнія цьвікі ў непрадуманую канцэпцыю «моладзі — апоры рэжыму» пачатку канфэрэнцыі (дарэчы, аўтар гэтае канцэпцыі нат адмовіўся ад свайго заключнага слова). Старшыня апошняе сэсіі канфэрэнцыі Ант. Адамовіч, падагульняючы й зачыняючы яе, адзначыў належны навуковы ўзровень канфэрэнцыі й значэннасьць яе для далейшага навуковага распрацаваньня праблемы.

У канфэрэнцыі ўзяло ўдзел дзьвесьце асобаў зарэгістраваных, а яшчэ шмат больш наведала некаторыя з паседжаньняў. У ліку ўдзельнікаў былі саветаведы з Задзіночаных Штатаў, Ангельшчыны, Францыі, Заходняе Нямеччыны, Галяндыі, Турэччыны, Ірану й Пакістану — з апошніх трох краёў былі выдатныя асобы, што прыбылі або самі й на свой кошт, ці на кошт арганізацыяў гэтых краёў. Узялі ўдзел і колькі студэнтаў зь летняга сэмінару пры Інстытуце. Тэхнічнаю навіною быў бягучы пераклад у нямецкую мову праз навушнікі, у якім бліскуча выказаўся перакладнік Інстытуту сп. Армбустэр, што ўжо й раней добра задэманстраваў свае прафэсійныя якасьці. Сымпатычнейшым і ўтульнейшым выдалася й памешканьне — заля ў «Кольпінггаўс» на Кірхэнштрасэ 6 у Мюнхэне — супраць традыцыйнага раней для гэтых канфэрэнцыяў памешканьня Нямецкага музэю.

Наапошку нельга абмінуць ролі й працы ў зладжаньні канфэрэнцыі дырэктара Інстытуту д-ра Г. Шульца — першага запраўднага адміністратара й кіраўніка гэтае ўстановы з абязаньнем далейшых такіх-жа ўкладаў у ейны ўздым і развой.

Супрацавець

НІВОДНАЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ, ТАВАРЫСКАЯ Й СЯМЕЙНАЯ ЎРАЧЫСТАСЬЦЬ НЕ ПАВІННА АДБЫЦЦА БЯЗ ЗБОРУ СЯРОД ПРЫСУТНЫХ АХВЯРАЎ НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»!

Жалезная руда ў Беларусі

Акупанты Беларусі сьведама пашыралі думку, што Беларусь — краіна бедная, асабліва мінэральнымі залежамі. Такой тактыкі на працягу дзесяцігодзьдзяў прытрымліваліся і бальшавіцкія акупанты. Калі на працягу першага пэрыяду савецкай улады беларускія вучоныя пачалі сьцьвярджаць, што ў Беларусі існуюць разнастайныя і багатыя мінэральныя залежы, яны былі абвінавачаныя ў гэтак званым «буржуазным нацыяналізьме», арыштаваныя і фізычна вынішчаныя. Беларусь павінна была і пад новымі акупантамі насіць кляймо эканамічнай няжыцьцяздольнасьці і залежнасьці ад «дабрадушнасьці» «апякуноў».

Апошнім часам навукова-дасьледчыя інстытуты Беларусі зактывізавалі крыху працу над досьледамі нетраў беларускай зямлі. І яны пацьвердзілі прагнозы сваіх вынішчаных папярэднікаў. У Беларусі былі выкрытыя вялізарныя залежы калійных солаў, была знойдзеная нафта і вугаль, а зусім нядаўна і жалезная руда.

Газэта «Чырвоная зьмена» пісала 21 кастрычніка:

«На захадзе Беларусі выяўленыя залежы жалезнай руды, якая ўтрымлівае да 65 працэнтаў вокісу жалеза. У галоўным упраўленьні геалёгіі і аховы нетраў пры савеце міністраў БССР карэспандэнту БЕЛТА паведамілі: «Адкрыцьцё залежаў жалезных рудаў пацьвердзіла правільнасьць прагнозаў беларускіх геалёгаў, зробленых імі ў выніку шматгадовых геафізычных дасьледаваньняў. Была ўстаноўлена наяўнасьць у Беларусі раду магнітных анамаліяў, якія звычайна зьвязаныя з залежамі рудаў. Праведзеная за апошнія гады аэрамагнітная здымка дазволіла скласьці таксама карту магнітных анамаліяў, якая затым была ўдакладнена з дапамогай наземнай здымкі. Цяпер у раёне Шчучына закладзеныя новыя буравыя шчыліны. Яны дазволяць удакладніць межы заляганьня рудаў і іхнага распаўсюджаньня».

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd., London, S. W. 6.

АЎСТРАЛІЯ:
Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St., Croydon, N. S. W.
Mr. A. Maroz, 109 Morrison Rd., Midland Junction, W. A.
Mr. M. Nikan, 14 Steel St., Spotswood—Melbourne, Vic.
Mr. W. Akavity, 80 Tapley Hill Rd., Royal Park, S. A.

БРАЗЫЛІЯ:
Mr. C. Cimafiejčyk, Praсa 76, Tiridentes, Curitiba — Parana.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:
Mrs. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave., Chicago 47, Ill.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.
Mr. W. Duniec, 3444 Marvin Ave., Cleveland 9, Ohio.

КАНАДА:
Mr. K. Akula, 57 Riverdale Ave., Toronto 6, Ont.

ФРАНЦЫЯ:
Union des Travailleurs Biélorussiens en France, 26, rue de Montholon, Paris 9.
Mr. W. Kasztelan, 33 rue Kleber, Mouvaux (Nord).

БАЦЬКАЎШЧЫНА
Беларуская газэта палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.
Выдавец: Уладзімер Бортнік
РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ
Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не звароцваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасьля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.